

Szombathy Bálint

Megkettőzve

Hegedűs 2 László: *A nagy fehérvári árvíz 2.*

➔ **Centrális Galéria, Budapest**
➔ **2009. november 5 – december 9.**

■ A Valóság sokszorosítható. Nemcsak sokszorosítható, hanem minden ízében átminősíthető, újjáalakítható. Az objektív Valóság úgy mond privatizálható. A párhuzamos valóságok azonban kisebb-nagyobb mértékben törvényszerűen érintkeznek egymással, hiszen ahhoz, hogy másik vagy anti-valóságot teremtsünk, a létünkben lévő Valóságból kell kiindulnunk. Tőle kell elrugaszkodnunk abba a tartományba, amelyben mi vesszük át a Teremtő szerepét. A rajtvonal tehát nagyjából mindig azonos.

Eme kérdéskörben mozog HEGEDŰS 2 LÁSZLÓ gondolkiterjesztése a valós és a fiktív paritái között. A nevébe betoldott szám is ezt a problematikát érinti, és funkciójából adódóan úgyszintén a megkettőzés, a megsokszorozás mechanizmusa felé mozdítható ki. Még akkor is, ha éppen az egyediséget hivatott hangsúlyozni a Hegedűs Lászlók feltételezett tömkelegében.

A kettősnek ezen túlmenően is kiemelt jelentősége van Hegedűs világában. Benne van a kiállítás címében, valamint a fénykép-párosításokban, melyek mögött a múlt és a jelen kölcsönös megfeleltetése, közzjátéka tétéleződik. A városkép régi és új állapotát a sztereótechnika elhajló egyidejűségében tárja elénk a szerző, amelyben ugyancsak benne van az emlékezet és a jelenvalóság, illetve a képileg manipulált látvány és a lecsupaszított látvány kettősége. A megkettőzés szituációjában az összepárosított fényképek egymást feltételezve jutnak érvényre, tekintve, hogy az újabb kori felvételek átfedik a történeti állapotot mutató fotókat. Magyarán: megmutatják, ma hogyan néz ki egy-egy urbánus kivágat az „árvíz előtti” és az „árvízi” állapotokhoz viszonyítva.

Az már csak egy újabb költői látomás-kiterjesztés, hogy Székesfehérváron valaha árvíz pusztított volna, hiszen erre a városnak soha nem is volt esélye, mivel nincsen sem folyója, sem pedig duzzasztógátja. Okozója csak a bibliaihoz hasonló újbóli, másodszeri özönvíz lehetne, még ha metaforaként is. Ez az a pont, ahol Hegedűs 2 katasztrófa-látomásába kritikai aktusként belép a mitológiai elem, avagy feltör a megtisztulás utáni vágy, megmutatkozik az embertelen és erkölcstelen világ megtisztításának igénye. A régi, „árvízes” fotók keletkezési időpontja – tudniillik a szocreál történeti állapot – több mint célzatos hangsúlyt kap, amit a fekete-fehér technika hangulatilag még inkább elmélyít, sőt, esetenként a nosztalgia felé mozdít, alapot adva némi irodalmi kiterjesztésnek (lásd Esterházy Péternek az erre az alkalomra írt bevezető szövegét, amely az installáció hanganyagaként funkcionál, elvise az árvízi történetet újabb jelentésbeliségek felé).

HEGEDŰS 2 LÁSZLÓ
Széchenyi u. 24.

HEGEDŰS 2 LÁSZLÓ
Martinovics u-1. 10.

Az elárasztás révén Hegedűs 2 lényegében töröl, elfed, purista eszközökkel kiiktatja a zavaró részleteket, a történelem járulékos, eldogiasodott szilánkjait. Másrészt a dokumentum-mintákat szolgáltató fotók előterét nem kizárólag sík víztükörrel tölti fel, hanem a víztakaróra – a képsíkra – helyenként betű-, szám- és képi szimbólumokat úsztat be, hol egzakt, hol pedig romantikus hangulatnak adva szétfolyást. A hattű vissza-visszatérő alakja bizonyos értelemben nyugalmat, sőt idillt visz az ember nélküli, metafizikai városi tájba, a sejtlemességet és a gyászt viszont Hegedűs 2 a klasszikus zsánerképek ősi eszközeivel idézi meg, tudatosan mozdulva a giccs irányába. A giccs minősége e helyütt a láttamozott társadalmi-szociális környezet általános emberi minőségévé, az élet tartalmává lép elő, tekintve, hogy a hazugság eleve giccs. A Tarr-filmek időnkívüliségére és ólomsúlyára asszociál, animált változatban is megtekinthető fekete-fehér árvíz-fotók mementóként is értelmezhető. Hegedűs 2 képi intervenciói a gyász monumentalitásában állapodnak meg, míg színes, újabb kori állapotokat tükröző ellentétpárjaik azt nyomtatékosítják, hogy a történelem „terének” többirányú a kiterjedése, és soha sem vezethető le egyetlen mátrixra. A takarás alatt ott örvénylenek a különféle értelmezési lehetőségek. Ha azt mondtuk, hogy a hazugság giccs, akkor a történelem maga az élő mocsár.

Lengyel András

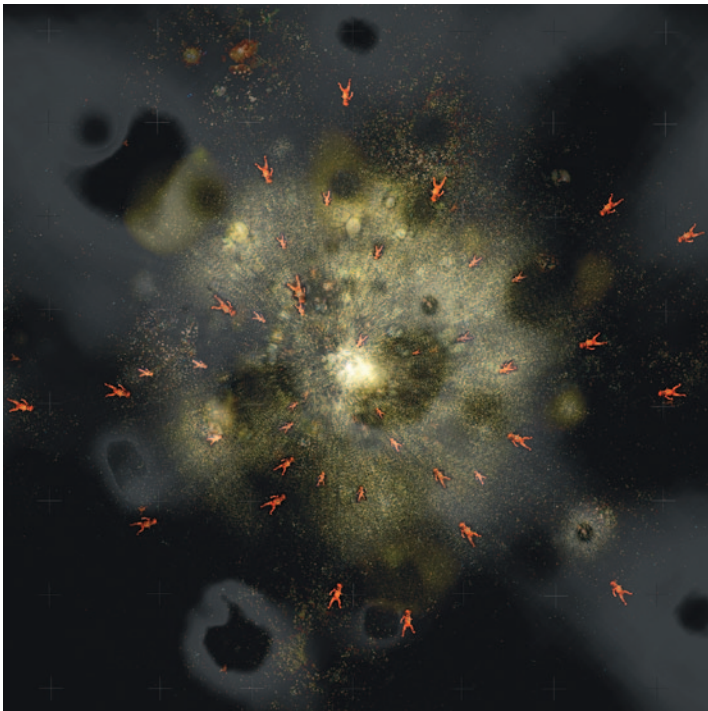
Ami távolból kavics, az közlőről: csillagok...

Transit. Somorjai Kiss Tibor kiállításai

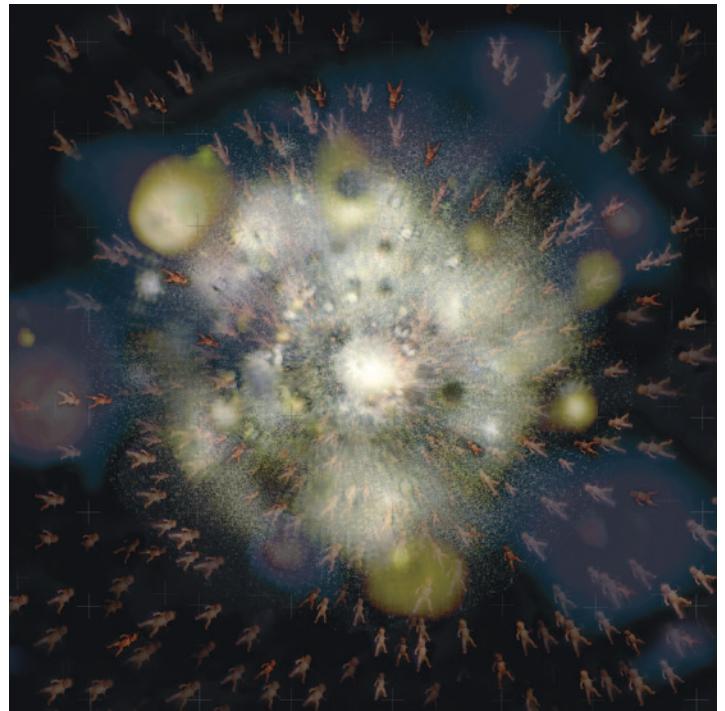
➔ **At Home Gallery, Somorja/Samorin, Szlovákia**
➔ **2009. szeptember 9 – október 18.**
➔ **Galéria IX., Budapest**
➔ **2009. december 4 – december 17.**

■ Budapest – Bécs – Pozsony – Somorja – Budapest útvonal 2009. novemberében.

Somorján a zsinagógában szembesültem SOMORJAI KISS TIBOR kiállításával, térinstallációjával. Az út horizontális a Monarchiát idézi, a kiállítás a végtelemben tereli figyelmemet. A kelet-európai látomásból kontemplációba merülök. Ennek az elmélkedésnek, írásnak, olvasásnak az elkövetkező hetekben történő jegyzetei következnek – szövegkócos, szövegfraktál, multiverzum antológia...

SOMORJAI KISS TIBOR
Égi stáció II., 2009, Ciclée nyomtat, 150 x 150 cm

SOMORJAI KISS TIBOR
Égi stáció III., 2009, Ciclée nyomtat, 150 x 150 cm

„Azután monda az Isten: Légyenek világosító állatok az Égnek kiterjesztésén, hogy különbséget tegyenek az Nap között és az Étszaka között és légyenek Jelei bizonyos időknél, napoknak és esztendőknél. Légyenek, mondok, világosító állatok az Égnek kiterjesztésén, hogy világosítsák az Földet, és úgy lőn. Szerze azért az Isten két nagy világosító állatot, az nagyobbik világosító állatot, hogy világosítsa Napval, az kisebbik világosító állatot, hogy Étszaka világosítsa; és csillagokat is.” (Genézis 1:14-19)

SOMORJAI KISS TIBOR
Objekt, 2009, At Home Gallery, Somorja/Samorin; © fotó: Martin Marenčin

„Egy híres tudós (többek szerint Bertrand Russel) ismeretterjesztő előadást tartott a csillagászatról. Érzékletesen elmondta, hogyan kering a Föld a Nap körül, a Nap pedig a galaxisunkat alkotó hatalmas csillaghalmaz középpontja körül. Az előadás végén a hátsó sorban felállt egy apró, idős hölgy, és így szólt: Mit fecseg itt össze-vissza nekünk? A Föld a valóságban lapos és egy óriási teknősbéka hátán nyugszik. – No és mi tartja a teknősbékát? – mosolygott fölényesen a tudós. – De okos maga fiatalember, hű, de okos – válaszolt a néni. – Egyszerű: egy másik teknősbéka. Azt megint egy másik, és így tovább.” (S. W. Hawking)»

„Isten 6 nap alatt teremtette a világot és a hetedikén annak egész múltját. Isten ma reggel teremtette ezt a 4 milliárd éves követ.” (Erdély Miklós)

„Ki gépen száll fölébe...” folytatódó véletlen (?) egybeesések: a kiállítótérre lett zsinagóga mellett, a Kis utca túloldalán a művész szülőháza. A zsinagóga falain négy monumentális nyomtat. Mandalák. Talpalatnyi föld vagy a világűr végtelenje? Homokos folyópart és szikrázó végtelen csillagos égbolt. Ami távolból hideg csillagfény, az közelről szentjánosbogár. Teli vannak ezek a lapok vagy üresek? Mintha maga a kettősség, még inkább az összetettség lenne modellezve. Nem modellezve – megjelenítve! A zsinagóga festett, mállott, pergő vakolata folytatódik a nyomatokon, vagy az ősrobbanás, a Nagy Bumm sugárzik tovább a papírról a kiállítótérbe? A vakolatban fekete szemcsék: pernye, korom? Vajon szándékosan keverték a kőművesek a habarcsba? Akár kiégett csillagok, fekete lyukak is lehetnének. És Nagy Bumm helyett miért nem Nagy Reccs, miért nem az összeomlás?

„Az emberiség szeretné azt hinni, hogy valami kitüntetett helyzetet tölt be a Világegyetemben, és az emberi élet létrejötte nem csupán többé-kevésbé ostoba véletlenek első három percre visszanyúló sorozatának eredménye, hanem az emberiség csírájában már a kezdet kezdetén benne foglaltatott a korai Univerzumban. Amikor ezeket a sorokat írom, éppen egy tízezer méter magasan szálló repülőgépen ülök, úton hazafelé San Franciscóból Bostonba. Alattam a Föld nagyon puhának és kényelmesnek tűnik; pelyhes vattafelhők itt és ott, a hegy-

1 Stephen W. HAWKING, *Az idő rövid története*, Budapest, Maecenas Kiadó, 1989

csúcsok hava rózsaszínbe fordul a lenyugvó Nap fényében, s lent az utak keresztül-kasul szelik a tájat, összekötvé egyik várost a másikkal. Nehéz elfogadni, hogy mindez csak parányi csúcske egy nyomasztóan ellenséges Univerzumnak. [...] Az Univerzum megértését célzó kutatás egyike azon kevés dolgoknak, amelyek az emberi létet egy kevéssel a komédia fölé emelik, s valamit kölcsönöznek neki a tragédia méltóságából.” (S. Weinberg)²

Fatalizmus. Remény. Költői fikció. Van Gogh gomolygó éjszakai égboltja. Spirális csillagködök, galaxisok. A röntgenfilm kékes transzparenciája. A monitor villódzása. Nikon optikám motívumkeresője. A Fresnel-lencse káprázata. Házi teleszkópom kör alakú képmezője. A Hubble űrteleszkóp és a Nagy Hadronütköztető. Hermész Triszmegisztosz Tabula Smaragdinája.

„Az egyetlen elv, amely nem vet gátat a fejlődésnek: minden mehet... Káosz nélkül nincs tudás. Az ész gyakori elutasítása nélkül nincs fejlődés... Mert ami »pongyolóságnak«, »káosznak«, »megalkuvásnak« tűnik..., annak rendkívül fontos szerepe van éppen azokban az elméletekben, amelyeket mai tudományos ismereteink legfontosabb alkotóelemeinek tartunk... Ezek a »szabálytalanságok«, »hibák« előfeltételei a fejlődésnek.” (P. Feyerabend)³

Mikrokozmosz és makrokozmosz...

A összetettség megközelítésmódja hasonlít a taoizmushoz. A taoizmusban nincs eredendő rend, a világegyetem örökké változik. Az elemek mindig ugyanazok, de folyton átrendeződnek. Olyan ez, mint a kaleidoszkóp: a világ csak változó mintázat, ami részben ismétli önmagát, de sohasem egészen. Mindig új és mindig más. [...] Mi magunk is a természet részei vagyunk. Nincs határ a tevő és a tett között, mert mindannyian ugyanannak az összefogó hálónak vagyunk a részei. (Brian Arthur)⁴

A homokszemcsék között, a végtelen űrben, makulányi-molekulányi figurák bukkannak elő, spórák, embriók, csillaggyermek. Folytatódik a galaktikus útinapló.

„És most, a csillagok közt, a fejlődés új célok felé tört. Már nem építettek űrhajókat. Ők voltak az űrhajók.

De a »gép-én« ideje is hamar elmúlt. Szüntelen kísérleteik során megtanulták, hogyan kell a tudásukat magában az űr szerkezetében tárolniuk, és gondolataikat a fény fagyott hálójában megővniük az örökkévalóságig. Sugártestekké váltak, s megszabadultak végre az anyag zsarnokságától.

Egyszerre átalakultak energiává, s levett héjuk egy darabig még ezernyi világban járta haláltáncát, majd megette a rozsda. [...] De májdhogynem isteni hatalmuk ellenére sem feledkeztek meg teljesen eredetükről, a régvolt tenger meleg iszapjáról.” (A. C. Clarke)⁵

A zsinagóga derengő terében padlótól a mennyezetig érő oszlop. Középen a világtengely. Fáklyaként sugárzó jelenés, megjelöli a fizikai és szellemi teret és ezen a háromdimenziós anyaföldön a függőlegest. Az oszlop törzse maga a Tejút, a galaxisunk. Az embernek kedve lenne mellébújni, csillagfénynél melegedni. Ég és föld összekötött. Mióta és meddig világít az örökmécses?

Ha végülis sikerül megtalálnunk a teljes, egyesített elméletet, idővel legalább a legfontosabb elveket érthetővé kell tennünk mindenki számára... [...] Akkor pedig mi mindannyian, tudósok, filozófusok, hétköznapi emberek együtt boncolgathatjuk: miért létezzünk, mi és a világegyetem? Az emberi értelem leghatalmasabb diadala lesz, ha erre a kérdésre választ találunk – mert akkor megismerjük Isten gondolatait. (S. W. Hawking)⁶

A délutáni két óra kiteljesíti Somorjai Kiss Tibor alkotói szándékát. A terem homlokzati falán a kerek ablakok kéken sugárzó foltján megjelenik az ablakács kalligráfiája: két egybefonódó háromszög, a hatágú csillag. A művek végleg összefonódtak a helyszínnel. „Déjà vu” érzés. Duruzsolást hallok. Fűlsiketítő a csönd és hallgatásom az égbe kiált...

Budapest, 2009. szeptember – december

2 Steven WEINBERG: *Az első három perc*, Budapest, Gondolat, 1982

3 Paul FEYERABEND: *A módszer ellen*, 1975. In: Richard APPIGNANESI – Chris GARRATT: *Nesze neked posztmodern*, Budapest, Ikon Kiadó, 1995

4 Ziauddin SARDAR – Iwona ABRAMS: *Kaoszelmélet másképp*, Budapest, Edge 2000 Kft.

5 Arthur C. CLARKE: *2010. Második űrodüsszeia*, Budapest, Kozmosz Könyvek, 1985

6 Stephen W. HAWKING: *Az idő rövid története*, Budapest, Maecenas Kiadó, 1989

Erdély Dániel

Lukács Andrea látótere

📍 The WineBAR, Budapest

📅 2010. január 7 – február 11.

■ Ez maga a zeneiség. Ahogy megismertem, rögtön szituációt teremtett. Annnyira kizárólagos a lénye és a művészete, hogy az embernek eszébe se jut másképp látni, legfeljebb borzong egy kicsit. Van Gogh levágta a fülét. Andrea a szemével hall és a szájával néz. Eléneklí a világból kapott jelenségeket. Megörökít és mégis elvakít. Elvakítja a füleinket egy tragédia, egy sikoly egy katasztrófa motívumaival, futamaival. A tornádó egy trilla, a cunami egy sordino, a téli hóvihár pedig egy toccata. Egyéni világát hamar, szinte drámai gyorsasággal megtalálta. A Tornádó megfestésével létrehozta programadó főművét. Nem lehet kikerülni a hasonlatot: ez a művészet zenei jelleget öltött, de nem a hagyományos eszközökkel. Nem úgy, ahogy az impresszionisták, a konstruktivisták és a modernek csinálták, akiknél a motívumok az egyszerűség elemei. Épp fordítva: LUKÁCS ANDREA motívumai a világ hírei, impulzív ikonjai, a híradásokat megtöltő riadalompasztillák, félelem és pánik monstrok. De ezekkel játszik, örömmel és szeretettel, sőt élvezettel és vidáman fest. Miután elkészült egy-egy munkával, azt sokáig hallgatja, közben dúdol. Belső látásával összesodorja a hangulatokat. Hangokká változnak a színek, zeneművé a képi motívumok.

Úgy ismerkedtünk meg, hogy benyitottam egy terembe a májusi kiállítások idején. Egy bútorhalom előtt ült egy széken, elmélyülten hallgatott egy képet, amely homokkal leszórt nőt ábrázolt. Kérdeztem: ezt ki festette? Egy barátom – mondta. Ez valami remek performansz – válaszoltam, nem is nézem meg a többiek kiállítását. Gratulálok. Aztán átmentünk a büfébe meginni egy üdítőt. Mondta, hogy a Vörösmarty Moziban van az ő kiállítása, megnézhetjük délután, ha pontosan 4-kor a Nemzeti Múzeumnál leszek. Az a környék számomra sokat jelent. Nem csak a Kálvin téri Fabulon reklám hűlt helye miatt, amelyet apámmal jópár éve egy hideg téli estén ragasztottunk fel az egyik tűzfalra, hanem a Szabó Ervin Könyvtár, a Kossuth Klub, a Kis Korona presszó és a közeli zongorabolt miatt is szeretem ezt a városrészt. Vittem neki egy fél pár sárga fülbevalót. Annyi pénz volt nálam, és gondoltam, a festőlányok szívesen hordják féloldalasan. Örült neki. Aztán megnéztük a képeit. Szokatlan és értelmezhetetlen érzéssel töltöttek el. A neofaue irányzat alkotásai ötlöttek fel bennem – és valamiféle romantika? Mindez Vörösmarty neve alatt? Andrea évekig zongorázott, hegedült és mindig rajzolt. Alapvetően kedves és nagyon szórakozott. Egy dolog azonban mindig kihozza a sodrából. Amikor azt bizonygatják, hogy szomorú vagy instabil lenne.

LUKÁCS ANDREA
Ego Ballet, 2009,
olaj, vászon,
40 x 50 cm